

Prosveta v nevarnosti.

Višji šolski svet v Ljubljani je izdal vsem področnim šolskim vodstvom sledeči odlok:

«Višji šolski svet je iz kreditnih oziror primoran z dnem 15. oktobra 1922 začasno ukiniti pouk na vseh zasilnih šolah, kjer poučuje pomožne učne osebe. — Zato ustavlja s 15. oktobrom 1922 službene prejemke tamošnjemu učitelju J. J. Šolobvezne otroke naj se vsola v najbližnje redne osnovne šole, kar naj šolsko vodstvo sporazumno s krajnim šolskim vodstvom uredi po previdnosti in o svojih ukrepih takoj semkaj poroča».

Sicer bi morali pomilovati predsednika Višjega šolskega sveta, ki je podpisal ta odlok. Vemo namreč in radi priznavamo, da tega ni storil iz lastne volje. Vendar pa bi pričakovali od vsakega iskrenega prijatelja šole in ljudske izobrazbe, da merodajne naredbodavce opozori na škodljive posledice takega nekulturnega koraka napram Slovincem. Proti takemu škandalu mora protestirati vsak pravi rodo- in mladinski ljub brez ozira na politično pripadnost in svetovno naziranje.

Toda od ljudi, ki so se prodali morilcu prosvete Pribičeviću, ni mogoče pričakovati, da bo hlapec postenejši od svojega gospodarja. Kakršen gospod, tak sluga!

Peklenska zloba posameznega kriminalnega tipa je dobrodošlo sredstvo za uveljavljanje dobro zasnovanega sistema. Pošten, vesten in kulturni človek bi ne mogel izvrševati take grozodejstva na naši posvetni in verski prosveti. V sistemu proti šoli in Cerkvam more delovati le malopridnež. Zato se prav nič ne čudimo kulturnobojnim naredbam, marveč se čudimo potrpežljivosti našega ljudstva in popolni apatiji naših izobrazencev.

Vseučilišče v Ljubljani samo še životari in — če se kmalu ne spremene razmere — bo popolnoma zamrlo. Letos so morali vseučiliščniki na tehniški fakulteti plačati vsak 1400 kron, da se z nabranim denarjem preskrbi vseučilišče s potrebščinami za tehniška predavanja, ker prosvetni minister «nema pare» za izobrazbo, pač pa za Sokole. Medicinska fakulteta hira na isti boleznj že dalje časa in pričakuje samo še «milostni udarec» iz Begorada. Na naših srednjih šolah so profesorjem odvzeli nadure in odpravili pouk v neobveznih predmetih. Isto velja tudi za učiteljska. V ljudskih šolah pa so zaenkrat odpravili vse zasilne šole. Kolike vrednosti so bile zasilne šole za našo mladino na kmetih, se vidi zlasti po tem, da so se te šole ustanavljale in vzdrževale res samo zato, ker so bile prepotrebne. V hribovitih krajih, oddaljenih po več ur od redne šole, je zlasti pozimi bilo nemogoče nežni mladini gaziti sneg. Pa tudi poleti bi moral imeti človek srce trše od kamena, da pušča otroke po vročini na pot, večkrat samo s koščekom kruha, dočim bi ti otroci mogli v času, ko so na potu v šolo, koristiti doma. Pri tem pa nam ni treba omenjati še posebej, koliko moralnih nevarnosti preži na samotnih krajih na šolske otroke, ko hodijo v oddaljeno šolo.

Nam se je vedno očitalo «klerikalno nazadnjaštvo» in sovraštvo do šole in ljudske izobrazbe. Roko na srce! Kdo je bil tisti, ki je dvignil naš narod kulturno in gospodarsko? Mar ni to bila SLS? Ali ni ona danes še vedno edina, ki brani pravico ljudstva do prosvete in gospodarske ter politične osamosvojitve, zahtevajoče neprestano in dosledno avtonomijo ljudstva v nedeljeni in zedinjeni Sloveniji? Sedaj se je pokazalo, kje so sovražniki slovenstva in njegove izobrazbe. Dočim hiti Pucelj zatrdjati Pašiču svojo in svoje stranke neomejeno zvestobo, samo, da ga ne pozabi pri spremembi vlade, se naši poslanci bore kakor levi proti sedanjemu centralističnemu režimu in sicer z vidnim uspehom. Ta uspeh se pokazuje ravno v tem, da vlada že ne ve več, s kakšnimi nasilniškimi sredstvi bi se borila proti njim. Čim večji je pritisk, tem večji je odpor in narobe. Zmagal bo pa le tisti, ki vzdržijo. In med temi, ki bo vzdržali bo predvsem slovensko ljudstvo in njegovi zastopniki. Slej ali prej mora biti konec Pribičevićijadam, žerjavščinam in pucljevščinam.

Doba kulturnih političnih in aferaških lopovščin mora nehati. Skrb za to pa prepuščamo našim volilcem!

Politični ogled.

DRŽAVA SHS.

Po zborovanju glavnega odbora demokratske stranke so začeli s posveti radikali. Čakali so na zaključke demokratov, da lažje uberejo taktiko. Začeli so previdno in manj gostobesedno kakor njihovi demokratski rivali. Ostro kritizirajo demokratske resolucije in vidijo v njih stremljenje, da demokracije z Davidovičem prevzemajo akcijo sporazuma, ker je povsem jasno, da je sporazum v demokratski stranki samo navidezen. Pašič je, kakor ves radikalni klub za demisijo vlade, vendar pa računa na obnovljeno koalicijo z morebitnimi spremembami, ki naj bi izvršila najnujnejše posle v parlamentu do meseca januarja, nakar bi se sestavila volilna vlada. Radikalni klub je, kakor smo že poročali, soglasno sklenil, da naj Pašič poda ostavko vlade in sicer, kadar se mu bo zdel za to najugodnejši čas, to je za radikalno stranko najugodnejši. Skoro gotovo pa je, da se ostavka ne bo izvršila, predno se ne končajo slavnosti na Kumanovem in v Pragi. — Pašič sedaj čaka. Rad bi napravil vladno zvezo s Pribičevićevimi pristaši, pa ta ni na dobrem glasu, potegnil bi rad vse radikale za seboj, odrinil demokrate ter si

drugje poiskal zavezništvo, pa tudi to ne gre, ker Protič nasprotuje in dela razkol med radikali.

Demokratski klub se je izjavil za avtonomijo južno srbskih Turkov. To je zelo značilno za današnjo vladno. Avtonomistična stremjenja mora priznati, avtonomijo pa začne deliti Turkom, samo Slovincem in Hrvatom je ne da.

Za Srbsko stranko, katero ima Pašič že davno pripravljeno, za vsak slučaj in katera izliva svoja hujskanja po beograjskem listu «Balkan», sta se pojavili še dve novi srbski stranki in sedaj se vse tri hudo zmerjajo ter ena drugo dolži, da «krade častito srbsko ime».

Od Radičeve stranke odstopivši poslanec dr. Häusler je prišel v Beograd in položil prisego. Pravi, da pride še več Radičevih poslancev, ki so nezadovoljni z mrtvo in nedelavno politiko hrvatskega bloka, za njim. Radovedni smo, ali dobi dnevnice tudi za nazaj, ali pa samo za čas, ko bo delal v parlamentu. Kakor se čuje, so si radikali in demokraci prilastili nedvignjene dnevnice hrvatskih poslancev v svoje strankarske svrhe.

Za državne nameščence ni denarja, finačni minister je odbil predloge ministrstva za socialno politiko, denarja ni za prehrano revnih krajev, za prevozna sredstva, ceste, mostove, bolnišnice in šole, ministri so pa takoj sprejeli Pašičev predlog, da se postavi veličastna stavba, kjer bi se shranjevale kosti za državo zaslužnih mož. Za tako stavbo se je takoj našel denar in leto za letom se bo za njo vnašalo v proračun po 30 milijonov dinarjev.

NEMCIJA.

Morilce ministra Rathenau so obsodili, največja kazen je 15, druga 8, potem 4 leta ječa, nekaj obtoženec je bilo še obsojenih na krajšo zaporno dobo in nekaj popolnoma oproščenih. Na razpravi je sodnik prebral pismo, ki ga je pisala mati umorjenega ministra materi glavnega sokrivca, ki je bil obsojen na 15 let. Mati Rathenau-a imenuje morilčevo mater najnesrečnejšo vseh žena ter ji naroča, naj pove svojemu sinu, da mu v imenu in duhu pokojnega odpušča, ker če bi bil svojo žrtev poznal, če bi vedel, da je bil to eden najplemenitejših, kar jih je zemlja nosila, ne bi mogel izvršiti strašnega zločina in bi prej roko sam na sebe položil. Ta plemenitost nesrečne matere je napravila globok vtis v sodni dvorani in v javnosti.

ANGLIJA.

Vladna kriza se že dolgo pripravlja, izbruhnila pa je z vso ostroščjo sedaj, ker javnost različno presoja politiko Lloyd Georja napram Turčiji. Tako je prav za prav Kemal paša vzrok, da pride na Angleškem najbrž že pred Božičem do razpusta parlamenta in novih volitev. Kakšna koalicija zavlada potem, je še čisto nejasno. Glavno je, da Anglija nima boljšega moža, kot je Lloyd George, da bi mogel za njim prevzeti vladno. Mnogi prisojajo pri novih volitvah največ uspeha Delavski stranki (Labour Party), ki ministrskega predsednika ostro napada zaradi orientiske politike, vendar pa so tudi delavski voditelji na tihem mnenja, da je Lloyd George s svojim energičnim nastopom rešil svetovni mir. In ker gre Lloyd George tudi v drugih ozirih delavski stranki zelo na roko, ni neverjetno, da ne bi nove volitve imele za rezultat ustvarjenje liberalno-delavske koalicije z Lloyd Georjem na čelu. V tem slučaju bi se dosedanje smernice angleške politike veliko ne spremenile.

RUSIJA.

Francoski poslanec Herriot nadaljuje svoje delo za zblizanje Francije in Rusije. Mudi se v Moskvi in tu se ne pogaja samo glede trgovskih, temveč tudi glede političnih odnosov med Francijo in Rusijo. — Ruska mornarica je popolnoma preosnovana in preurejena. Veliko važnost polaga ruska vlada na trgovsko in transportno brodogojstvo in tudi v tem se vidi, da računa na skorajšnjo in pravično rešitev orijentskega vprašanja.

Naša zborovanja.

Na Vranskem je v nedeljo, dne 22. oktobra po prvem cerkvenem opravilu shod Kmetijske zveze, odnosno ljudske stranke. Poroča poslanec dr. Hohnjec. Somišljeniki, pridite!

Pri Mali nedelji je bila v nedeljo, dne 15. oktobra, mladinska svečanost, ki je prav dobro uspela. Slabo vreme je zadrževalo sosede iz bližnjih župnij, da niso mogli priti, zato pa so se v tem večjem številu udeležili domačini. Ne samo mladina je bila zbrana v velikem številu, tudi močje in žene so mnogobrojno prisostvovali. Poslanec dr. Hohnjec je v cerkvenem govoru razpravljal o pravem življenjskem potu ter slikal Kristusa kol središče mladinskega življenja. Po cerkvenem opravilu je bilo zborovanje na prostoru pred cerkvijo. Padale so drobne kapljice iz megle, pa to ni nič motilo ne poslušatev ne govornika. Dr. Hohnjec je mladini in stršem tolmačil krščanska vzgojna načela, kakor jih je med našim narodom zasnoval, okreplil in razširil veliki škof Slomšek. Naša izobraževalna organizacija se je vedno držala ter se tudi bo držala teh načel. Odločno odklanjamo centralizacijo šolstva v naši državi in obsojamo vse tiste slovenske stranke, ki so pripomogle k temu, da je vsa slovenska šolska avtonomija splavala po Savi proti Beogradu. Slovenski samostojni poslanci so pri tem ne samo molče gledali, marveč so dejansko z besedo in dejanjem sodelovali pri ropu slovenske avtonomije. Zato naš narod noče imeti nič skupnega s takimi politikami ter jih bo pri prihodnjih volitvah poslal v politični penzijo. Centralizacija šolstva je našemu narodu prinesla dvojen poguben dar: 1. sokolstvo in žnjim poizkus poliberaljenja naše mladine in 2. svobodo glede na obisk sv. maše po nedeljah in s tem poizkus odrzati mladino od životvornega

krščanstva. Vse to imajo na vesti slovenski demokratje in samostojneži. Centralizem je že tudi pripravil novi šolski zakon, ki namerava šolstvu in mladinski izobrazbi popolnoma vzeti krščanski značaj. Borba zoper te pogubonosne nakane je obenem boj za obstoj slovenstva in katoličanstva med nami. Varstvo naših narodnih in verskih svetinj izročamo v roke mladini. Latero moramo za to veliko delo usposobiti s pravo zvečičansko narodno omiko, do katere je po Slomšekovem navodilu sveta vera luč, materni jezik pa ključ. Ker je vsa pošena mladina povsod in tudi pri Mali Nedelji z nami ali vsaj ne proti nam, je treba mladini dati priliko izobrazbe v naših mladinskih društvih. Po govoru, ki so ga navzoči vsesplošno odobrvali in ki bo imel, kakor upamo, dobre posledice za krajevno izobraževalno delo, se je lepa mladinska svečanost zaključila s posvetitvijo župnije presv. Sreč Gospodovemu.

St. Ilj pod Turjakom. V nedeljo, dne 15. oktobra se je vršil pod predsedstvom g. Jaša pri nas jako številno obiskano shod Kmetijske zveze. Poslanec Pušenjak je orisal politični in gospodarski položaj, osvetlil neopravičen državni proračun, obširno razpravljal o novem davčnem zakonu, ki je nesprejemljiv za kmete in za delavce ter opisal delo posameznih strank. Skoro dve uri trajajoča izvajanja so navdušeno odobrvali navzoči kmetje in delavci. Izrekla se je zaupnica Jugoslovanskemu klubu in sprejela ostra resolucija glede nove davčne postave.

Tedenske novice.

Za časa ministruvanja «kmeta» Pucelja smo prišli mi kmetje tako daleč, da se uvaža v našo poljedelsko državo krompir celo iz Francije, da se s tem škoduje kmetškemu ljudstvu, ki vse svoje in edine dohodke dobiva iz poljskih pridelkov. Mesar Pucelj, mešetar Mermolja in žganjar Drogenigg pa se niti ne spomnijo, da bi vsaj zaustavili vedno večja davčna bremena, če jih že nočejo znižati v prid revnemu kmetškemu stanu. — Država navija cene pri pristojbinah, pri poštnih znamkah in drugih monopolskih predmetih do nezastlišane višine, na drugi strani pa pritiska na kmeta, da zmanjša aže itak borne dohodke. Ničesar pa ne stori, da bo obleka cenejša, železniški promet urejen in dostopen tudi revnejšim ljudem ter da pade cena vsem industrijskim izdelkom. Čim cenejše bo kupal kmet svoje potrebščine, tem cenejše bo prodajal tudi živila. Sicer si pa bomo dobro zapomnili, kdaj so vladali samostojni podeželski birtje in mesarji ter živinski mešetarji, prekupčevalci in žganjarji. Ej, Pucelj, Pucelj! Ti si nam spucal naše žepi! Bog daj, da bi tvoji otroci ne odgovarjali za grehe svojega očeta! Kmet iz Dravskega polja!

Opomin Pucelju. Poljedelski minister Pucelj je ustanovil v Mariboru srednjo kmetijsko šolo, o kateri misli, da je potrebna ter bo baje koristila slovenskemu kmetu. Za ustroj te šole je odgovoren samo on. Kakor se pa nam poroča, v učnem načrtu za srednjo kmetijsko šolo ni nobenega sledu o krščanskem nauku, o poduku o verskih resnicah, o verskih vajah. Oskrbnjeno je za vse druge predmete, tudi za vaje v petju in muziki, samo za verski poduk ne. To bi torej bila prva šola v Sloveniji, ki bi uresničila brezverski beograjski šolski načrt. In slovenski samostojni minister Pucelj je tisti mož, ki je v Sloveniji ustanovil prvo srednjo šolo brez verskega poduka. Kako je to skladno s krščanstvom samostojnežev, ne vprašamo. Kako bo naš narod sodil Pucelja in njegovo stranko za ta zločin nad krščansko vero, o tem samostojnežem ni treba vprašati.

Kaka razlika je med Beograjskimi ministri in slovenskimi kmeti? Ministri nimajo soli v glavi, slovenski kmetje pa nimajo soli v kuhinjah, je rekel neki hudo-mušnež.

Ovaduštvo poslanca Mermolje. Ze zadnjič smo pribili, kake ovaduške narave je poslanec Samostojne — Mermolja. Vertojbski junak si niti ne upa odgovarjati na hud očitek, da je šel med gnusne ovaduhe. Da bodo naši čitatelji znali, kake baže ljudje se zbirajo v Samostojni in kaki so njeni voditelji, navajamo ta-le dejstva, o katerih nam poroča naš zaupnik iz Beograda. Mermolja je nekako pred enim mesecem poslal vladi več pol obsegajočo ovadbo proti poslancu Zebotu, našim listom in proti učiteljstvu, ki se ne mara klanjati Mermolji. O Zebotu piše Mermolja, da na shodih hujska proti Srbom, proti armadi, se brati z Nemci in nemčurji, ter da ruje proti narodnemu in državnemu edinstvu. Mermolja zahleva, naj se napravi Zebota nemogočega, to se pravi po domači: Vlada zapri ga! Mermolja nadalje piše, da «Straža» in «Slov. Gospodar» hujskatska ljudstvo proti državi. In samostoni govornik piše: «Ob dvanaesti uri pozivam vladno, da oba lista takoj ustavi! Krščansko misleče učiteljice so mu tru v peti, ker nočejo širiti brezverskega, sokolskega duha v šoli. Radi tega jih Mermolja imenuje «nemškutarice». Naša duhovščina mu ni narodna. Zategadelj komandira Mermolja, da se mora duhovščino, ki ne čuti «narodno» odstraniti. Osobito pa se je Mermolja v svoji ovadbi spravil imenom nad osebe kmetškega in drugih stanov, ki imajo ugled med ljudstvom, a nočejo biti pokorni slugi Ivane Velikemu iz Vertojbe. Za danes pribijemo samo ta dejstva. Ne bomo branili ne poslanca Zebota, ne naših listov, ne učiteljstva in duhovščine, ker se nam ne zdi častno pečati se s človekom-ovaduhom, kakor je Mermolja. Mislimo, da bodo prizadeti že Mermolji sami dali ob primerem času še bolj primeren odgovor. Pribijemo pa, da je Mermolja napisal to nizkotno ovadbo samo radi brezmejnega sovraštva, ki ga goji ta mož noč in dan proti vsemu, kar deluje